

ΝΑΙ στην Αναθεώρηση του άρθρου 16

Από τη βιομηχανική επανάσταση και μετά, στον ευρωπαϊκό χώρο, κατέστη δυνατός ο διανοητικός και θεσμικός πλουραλισμός είτε σε ιδεολογικό επίπεδο με την εμφάνιση, κυρίως, των κοινωνικών, πολιτικών και ανθρωπολογικών θεωριών είτε σε θεσμικό-εξουσιαστικό, ανατρέποντας ό,τι δεν ήταν δημοκρατικό (έσχατη διαδικασία η προ 15ετίας ανατροπή των αυτοαποκαλούμενων «λαϊκών δημοκρατιών του υπαρκτού σοσιαλισμού» στην ανατολική Ευρώπη). Σε αυτό το πλαίσιο του διανοητικού και θεσμικού πλουραλισμού, θεμελιώθηκε η σύγχρονη κοινοβουλευτική δημοκρατία και υπό αυτού του γεγονότος αναπτύχθηκαν όλες οι διαδικασίες εκδημοκρατισμού και εκσυγχρονισμού και στο χώρο της Παιδείας, της εκπαίδευσης, της γνώσης, της επιστήμης και της έρευνας.

Στην Ελλάδα, τα τελευταία 33 χρόνια η δημοκρατία, ως διαδικασία πολιτικής εξουσίας, δεν έχει κατορθώσει να υπερβεί τα κομματικά στεγανά σε επιμέρους σημαντικότερα ζητήματα που έχουν να κάνουν με το μέλλον της χώρας. Φαίνεται, όμως, ότι στο χώρο τής παιδείας, οι περισσότεροι κατανοούν σήμερα πώς το υπάρχον σύστημα είναι ξεπερασμένο, μονολιθικό, μη ανταγωνιστικό, μη καινοτόμο, αποκομμένο από τις ανάγκες της κοινωνίας με αδιαφανείς διαδικασίες π.χ. στις εκλογές νέων μελών ΔΕΠ, καθ' όλα, όμως, νομότυπες και γι' αυτό συναινούν, έστω και λεκτικά, στην αναγκαιότητα ριζικών αλλαγών.

Το Σύνταγμα μέσα από την κοινοβουλευτική διαδικασία της αναθεώρησης οφείλει να εμβαθύνει τη δημοκρατία στους θεσμούς και στις εξουσίες που αυτοί εκφράζουν. Η ιδεολογική βάση της αναθεώρησης του άρθρου 16 (αν όχι της πλήρους κατάργησής του και της εκ νέου αναδιατύπωσής του, καθώς ο κρατικός και ο μη κρατικός πλέον φορέας θα πρέπει να ειδωθούν από κοινού ως ένα ενιαίο εθνικό σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), θα πρέπει να στηρίζεται στην εξής για τη δημοκρατία δομική άποψη: **εκδημοκρατισμός στο χώρο της Ανώτατης εκπαίδευσης σημαίνει άρση της κρατικίστικης μονοπωλιακής αντίληψης για την παροχή γνώσης. Αλλαγή όλου του δομικού πλαισίου λειτουργίας της έρευνας και της επιστήμης με την ελεύθερη συμμετοχή σε αυτήν εκτός του δημοσίου και άλλων φορέων, κοινωνικών ή ιδιωτικών.**

Τι σημαίνει, όμως, πρακτικά αυτό; Για το σύγχρονο άνθρωπο η ύπαρξη μόνο κρατικών μονοπωλίων είτε στην τηλεόραση είτε στην επικοινωνία είτε στην ενέργεια είτε στη γνώση και στην έρευνα είναι κατ' αρχάς αδιανόητη με την έννοια ότι δεν υπάρχει ορθός λόγος πού να δικαιολογεί την ύπαρξη αυτών των μονοπωλίων. Κυρίως, όμως, είναι βαθιά αντιδημοκρατική, γιατί λειτουργεί ως απαγόρευση συμμετοχής στον οποιοδήποτε φορέα ή ιδιώτη πού επιθυμεί να συμμετέχει. Κατ' ανάγκην η προσκόλληση σε οτιδήποτε κρατικίστικο αποτελεί εμμονή σε παρελθοντικές ερμηνείες πού στην εποχή τους μπορεί να ήταν σύγχρονες και προοδευτικές, σήμερα, όμως, αποτελούν την εμπροσθοφυλακή της αντίδρασης και της αδράνειας. Γι αυτό το λόγο, σε καμία χώρα της Ευρώπης, σήμερα, δεν υφίσταται απαγόρευση δημιουργίας μη κρατικών και μη κερδοσκοπικών ΑΕΙ είτε από φορείς είτε από ιδιώτες, αντιθέτως υπάρχουν λίγα και καλά (Το Βοσconi στην Ιταλία, της Ναβάρας στην Ισπανία, το Διεθνές Παν/μιο της Βρέμης στη Γερμανία, κάποια Ιησουίτικα Παν/μια στη Γαλλία και στο Βέλγιο κ.ά.), όπως, αντιστοίχως, υπάρχουν πολλά και καλά δημόσια, χωρίς να εμπλέκονται μεταξύ τους σε άγονες αντιπαραθέσεις και συγκρούσεις. Να αναφερθεί για παράδειγμα ότι η αποκωδικοποίηση του ανθρωπίνου γονιδιώματος ολοκληρώθηκε το 2001 από το ανεξάρτητο μη κερδοσκοπικό παν/μιο του Γουέλκαμ.

Επί της ουσίας, αναθεώρηση σημαίνει τροποποίηση της παρ.5 του άρθρου 16 η οποία προβλέπει ότι : «η ανώτατη εκπαίδευση παρέχεται αποκλειστικά από ιδρύματα πού αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με πλήρη αυτοδιοίκηση», της παρ.8 πού προβλέπει ότι η «σύσταση ανωτάτων σχολών από ιδιώτες απαγορεύεται» και της παρ.6 πού αναφέρεται στα μέλη ΔΕΠ των δημοσίων ΑΕΙ. η παρ.7 θα πρέπει να καταργηθεί μετά την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ σε ΑΤΕΙ και των ΑΕΣ σε ΑΕΑ 4ετούς φοιτήσεως.

Το πιο σοβαρό, όμως, ζήτημα στην όλη συζήτηση για το άρθρο 16 αποτελεί η θεσμική δομή που θα θεσπίσει ο εκτελεστικός νόμος για τη μορφή λειτουργίας που θα πρέπει να έχουν τα μη κρατικά και μη κερδοσκοπικά ΑΕΙ. Η αυστηρότητα, ως βασική αρχή, θα πρέπει να θεωρηθεί δεδομένη και θα πρέπει να λειτουργήσει ως ελεγκτικός παράγοντας έναντι των εργαστηρίων ελευθέρων Σπουδών, των οποίων η λειτουργία άπτεται ακριβώς της ελεγκτικής δυνατότητας που οφείλει να έχει μια δημοκρατική κοινωνία. Η οποιαδήποτε δυνατότητα θα πρέπει να αποβλέπει στη δημιουργία ΑΕΙ με κοινωφελή δράση και υπό κρατικό έλεγχο και άδεια. Παράλληλα θα πρέπει να διασφαλίζει τα προσόντα των μελών ΔΕΠ, τον τρόπο εισαγωγής και να εγγυάται την επιστημονική ελευθερία και έρευνα. Όλα αυτά προϋποθέτουν θεσμοθετημένες δομές και νόρμες και δημόσιο έλεγχο.

Η αναθεώρηση λοιπόν του άρθρου 16 άπτεται ζητημάτων λειτουργίας κατά δημοκρατικό τρόπο των ίδιων των θεσμών, θέτοντας θέμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθερίας των πολιτών. η πολιτεία οφείλει να απεγκλωβίσει τη λογική της από αρχές αντιδραστικών νοοτροπιών και να επιτρέψει στην κοινωνία να αναπτύξει δυναμικές που θα ανατρέπουν τις ΔΗΘΕΝ προοδευτικές αντιλήψεις κάποιων εγκλωβισμένων σε συστήματα ουτοπικής ιδεοληπτικής αυτοπραγμάτωσης. Οι φοβίες αρνούνται τις δημιουργικές δυναμικές και ναρκοθετούν το μέλλον του διανοητικού και θεσμικού πλουραλισμού, ενώ οι απαγορεύσεις αποτελούν παρωχημένες απόψεις του συγκεντρωτικού κρατισμού.

Αρβανίτης Χριστόφορος
Καθηγητής στο Γενικό Μουσικό Θεσσαλονίκης
Θεολόγος-Δρ. Κοινωνιολογίας της θρησκείας

πηγή: www.edra.gr (23/1/2007)